

Kipsiveedu Riiasst Peterburi

Hari Peeter

Harilaiu tulepaak

19. sajandi teises pooles veeti kipsi Riiasst Peterburi. Need veod tehti omapärasel kombel. Laevad alustasid reisi ikka terve trobikond korraga. Merel sõideti hanereas. Kõige ees sõitis vanim ja meresõidus kogenuim kapten. Teel peatuti mitmes kindlaskujunenud peatuskohas, et muretseda varustust, vihelda saunas, teha reisiliiku ja oodata järele aeglasemalt purjetajaid. Esimene peatus oli harilikult Muhu saarel – Kuivastus. Siit osteti reisi jaoks lambaliha, kuna Muhus kasvatati väga palju lambaid ja need seepärast hinnalt olid odavamad kui kusagil mujal. Ühtlasi käsutati saunad küdema. Enne ja pärast sauna jooki Kuivastu kõrtsis reisiliiku. Sedagi tehti üsna põhjalikult, nii et edasisõidu ajaks meeste pead olid sageli niivõrd „kirjud“, et Muhu väinast läbisõiduks ei olnud enam juhte. Saadi siiski hakkama, kuna mõnedel meestel olnud naised kaasas, kes, kasutades varemail sõitudel omandatud kogemusi, lootsisid laevastiku läbi Muhu väina.

Järgmine peatus oli Harilaiul. Siis viheldi jälle ja võeti Hari Peetri kõrtsis reisinapsi. Kolmas peatus oli Naissaarel, kust siis juba peatuseta sõideti Peterburi. Mõnikord peatunud ka veel Käsmu lahes.

Laevad olnud ilma tekita. Ainult parda ääres olnud kitsas riba tekki käimiseks.

Kuivastu sadam. Foto Johannes Pääsuke 1913

Riia kipsivabrik tänapäeval

Lahtine osa olnud kaetud suure presendiga. Enamasti olnud laevad ühe mastiga ja hiiglapika poomija.

Need ei olevat kuidagi läinud pauti (vastutuult ringi), seepärast tulnud alati halssida (allatuult ringi). Enne halssimist karjunud kapten kõvasti, mille peale kõik mehed heitnud kõhuli tekile, et end hoida tuulest suure hooga ja raginaga üle teki viskava poomimüraka eest.

Laevadel hoitud roolid hästi sügavasti vees, nii et madalikule sattudes esmalt rool jäi merepõhja kinni. Nii jäi laevapõhi vigastamata ja rooli kergitades pääseti hõlpsasti madalikult lahti.

Reis venis muidugi pikale. Käidi harilikult ainult kord aastas. Teenistus oli siiski väga hea. Peterburist tuldigi tagasi enamasti tühjalt. Vahest toodi siiski poekaupa kaasa.

Veoraha maksti koguse pealt, nii laaditi laevad täis viimse võimaluseni. Avamerele jõudes tuli siis aga turvakaalutlustel mõnikord osa laadungit üle parda loopida. Vanad meremehed olla naernud, et kui Liivi lahe pumpaksime kuivaks, leiaksime suure kipsitee merepõhjas, mis viib Riiasst Muhu väina.

Kasutatud allikad:
Jooni Eesti mereasjanduse minevikust. E. Past. 1935
ERM Fk 214:152
Erakogud, Internet

Teostus:
www.halulaev.ee 2019